

1. kép

„Van egy feláldozható lányod? – Évente hatvanezer fehér rabszolga hal meg. A bűnbarlangok csakis úgy működtethetők, ha ezt a számot minden évben pótolják. Hajlandó vagy odaadni a lányodat, hogy fenntartsd ezt a szörnyű üzletet?”
Könyvillusztráció. Clifford Griffith Roe – B. S. Steadwell: *The Great War on White Slavery; Or Fighting for the Protection of Our Girls*. [S. l.], [s. n.], 1911. 48.

Az emberkereskedelemről és prostitúcióról szóló „New York-i egyezmény” fogantatása Magyarországon

Összefoglalás:

A tanulmány három nézőpontból vizsgálja a viszonyt Magyarország, valamint „az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása” tárgyában 1949-ben elfogadott ENSZ-egyezmény között. Milyen szerepe volt hazánknak az egyezmény előzményeiben, visszatekintve egészen a 19–20. század fordulójáig? Milyen körülmények között került sor az egyezményhez való csatlakozásra 1955-ben? Milyen hatása volt Magyarországon a csatlakozásnak, illetve az egyezményben foglalt elveknek, előírásoknak? A tanulmány a szakirodalom mellett változatos források (jogi dokumentumok, levéltári iratok, országgyűlési jegyzőkönyvek, válogatott médiaközlemények) vizsgálata alapján jut megállapításokra: a második világháborúig tartó időszakban Magyarország tevékeny részese volt a vonatkozó nemzetközi normák létrehozásának, proaktivitást mutatva azok fogantatásában, a New York-i egyezményhez azonban a csatlakozástól kezdődően kétségek, majd viták fűződtek Magyarországon, és kevés elkötelezettség mutatkozott az egyezmény elvárásainak megvalósítására.

Kulcsszavak:

emberkereskedelem, prostitúció, nők jogai, Nemzetek Szövetsége, ENSZ

Bevezetés

Jelen tanulmány fókuszában egy 1949-ben elfogadott ENSZ-egyezmény áll,¹ amelyre a magyarországi közbeszédben „New York-i egyezmény” elnevezéssel szokás utalni,² és a tanulmány során a továbbiakban mi is így utalunk rá. A New York-i egyezmény tárgya: „az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása”.³

A tanulmány célja Magyarország és a New York-i egyezmény viszonyának vizsgálata, három nézőpontból, melyeket egy-egy fejezetben fejtünk ki: Milyen szerepe volt Magyarországnak az egyezmény létrejöttének előzményeiben? Milyen körülmények között került sor Magyarország csatlakozására a New York-i egyezményhez? Milyen hatása volt a New York-i egyezménynek Magyarországon? Feltehető, hogy a felsorolt kérdésekre közvetlenül adható válaszok meglehetősen rövidек lesznek. Először is, Magyarország magának a New York-i egyezménynek a létrejöttét közvetlenül nem befolyásolhatta, hiszen csak később, 1955-ben lett az ENSZ tagállama. Másodszor, az államszocialista berendezkedést és a szovjet befolyást figyelembe véve nem feltételeztük, hogy érdemi társadalmi-politikai vita folyt volna Magyarországon az 1950-es években egy olyan témáról (vagy bármilyen hasonlóról), mint egy nemzetközi egyezményhez való csatlakozás kérdése. Harmadszor, mivel a New York-i egyezményhez – ellentétben az újabb keletű ENSZ-egyezményekkel – nem tartozik monitoringmechanizmus, kikényszeríthetősége és hatásainak nyomonkövethetősége kétséges.

Miért tűnik mégis érdekes és releváns vállalkozásnak a tanulmány? Több okból és több szinten is jelentősnek tartjuk a témát. A határokon átnyúló, prostitúciós célú emberkereskedelem – „fehér rabszolgaság” – volt az első olyan

- 1 United Nations: Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 2 December 1949, General Assembly resolution 317 (IV). 1950. március 21-én (New Yorkban) nyitották meg aláírásra, ezt a dátumot tünteti fel a kihirdetéséről szóló magyar jogszabály, az 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről. *Magyar Közlöny* 1955. december 24. (130. sz.) 811–815.
- 2 Jóllehet New Yorkban számos más nemzetközi egyezményt is aláírtak, az ENSZ égisze alatt is.
- 3 A jelen tanulmányban a New York-i egyezményből idézett részletek forrása az 1955-ös kihirdető jogszabály, amely az „emberkereskedés” kifejezést alkalmazza a ma használatos „emberkereskedelem” helyett. A „prostitúció” kifejezés ma is használatos, és összekapcsolódik a jelenség felszámolására irányuló, ún. abolitionista megközelítésmóddal, amelyet a New York-i egyezmény is képvisel. A terminológiai kérdésekről bővebben lásd: Balogh–Juhász 2024.

ügy, amely (részben) nőjogi problémaként került a nemzetközi jogi kezdeményezések napirendjére, a 19. század második felétől kezdődően.⁴ Amint azt az első fejezetben bemutatjuk, a két világháború közötti időszakban is hasonló megközelítésben kapott figyelmet a jelenség, a Nemzetek Szövetsége (közismertebb elnevezéssel: Népszövetség) égisze alatt. Az ENSZ megalakulása után nem sokkal létrehozott New York-i egyezmény kimondottan ezt a folyamatot vitte tovább, immár a második világháború utáni kialakított emberi jogi normák keretei között, amint arra a második fejezetben kitérünk. A két világháború közötti időszak tárgyalása tehát szervesen illeszkedik, sőt, elengedhetetlen a New York-i egyezmény jelentőségének vizsgálatához. Ha a magyar vonatkozásokat nézzük, amiatt is érdekes a visszatekintés, mert a két világháború közötti időszakban – sőt, azt megelőzően, már a 19–20. század fordulóján is – Magyarországon élénk és nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező volt a nőjogi mozgalom, amelynek érdekérvényesítési napirendjén a prostitúció kérdésköre is szerepelt. A kontextus lényeges eleme, hogy a 19. század második felétől kezdve a magyar nőkhöz nemzetközi szinten erősen társult a prostitúció képze⁵ – Buenos Aiestől Konstantinápolyon keresztül Moszkváig. Egy 1907-ben megjelent tanulmány szerzője azt írja, hogy „a leánykereskedelem export-területéről és terjedelméről”, hogy „a kivitel tekintetében” Magyarország első helyen áll (Galícia mellett).⁶ A Révai Nagy Lexikona szerint például a „hungara” kifejezés „nemzetközi jelzője a Magyarországból kikerült vagy kicsempésztett prostituált nőknek”.⁷ A magyar nyelv értelmező szótára szerint pedig a „vengerka” a „cári Oroszországban, a Balkánon v. a Közel-Keleten vmely táncos, zenés mulatóhelyen hosszabb-rövidebb ideig szereplő fiatalabb magyar nő, aki később többnyire teljesen elzüllött”.⁸ A második világháborút követően ez a jelenség alábbhagyott ugyan, ám a 21. század második évtizedére hasonló helyzet alakult ki, amint azt egy 2014-ben megjelent kriminológiai tanulmányban olvashatjuk: „sajnálatos tény: Svájcban, Hollandiában és Németországban a magyar lányok túlságosan is »ismertek«, kétes hírüket a helyi prostitúcióban betöltött nagy szerepük alapozta meg”.⁹

4 Szabó 1948, 100–101.

5 Forrai 1998.

6 Gallovich 1907, 1035. Galíciából főleg zsidó leányok kerültek külföldi bordélyházakba, amit a szerző azzal hoz összefüggésbe, hogy itt „800.000 zsidó közül 600.000 a létminimum alatt álló nyomorban él” – uo. 1040.

7 Révai nagy lexikona, X. kötet (Héroid–Jób). Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság 1914, 379.

8 A magyar nyelv értelmező szótára, VII. kötet (U–Zs). Budapest, Akadémiai Kiadó, 1959–1962.

9 Windt 2014, 59.

Amiatt is fontosnak tartjuk a kérdéskör feldolgozását, mert a prostitúció, valamint ahhoz kapcsolódóan a prostitúciós emberkereskedelem társadalmilag jelentős témája időről-időre előkerült ugyan a rendszerváltás óta eltelt évtizedek során a magyarországi közéleti-politikai diskurzusban, például jogalkotási kezdeményezések kapcsán – és olykor a New York-i egyezmény is említést kapott, amint azt a harmadik fejezetben bemutatjuk –, de széles körű társadalmi párbeszéd, vita továbbra sem alakult ki. Azt is leszögezzük ugyanakkor előljáróban, hogy a prostitúció, illetve a prostitúciós célú emberkereskedelem jelenségének magyarországi történetéről, elterjedtségéről, jellegzetességeiről nem célunk a jelen tanulmányban átfogó képet adni, mint ahogy a vonatkozó társadalmi, nőjogi mozgalmak alakulásáról sem. Az idők során kialakult, különféle jogi és ideológiai megközelítésekről,¹⁰ valamint a prostitúcióra vonatkozó hazai jogi és közpolitikai intézkedések,¹¹ továbbá a Magyarország számára iránymutató vagy kötelező nemzetközi jogi instrumentumok rendszerezett bemutatása is szétfeszítené a jelen tanulmány kereteit. Csak olyan mértékben érintjük ezeket a kérdéseket, amennyire az a középpontban álló kérdéskör, a New York-i egyezmény és Magyarország viszonyának szempontjából szükséges. Mindezt változatos források alapján tesszük: a szakirodalmi áttekintés mellett jogi dokumentumok, levéltárban őrzött anyagok, országgyűlési jegyzőkönyvek, valamint kiemelten relevánsnak ítélt médiaközlemények feldolgozására vállalkoztunk. A következtetések összefoglalását követően, a tanulmány negyedik fejezetében áttekintünk további releváns nemzetközi jogi instrumentumokat is, az ENSZ keretein belül és kívül.

A New York-i egyezmény nemzetközi jogi előzményei és Magyarország

A New York-i egyezmény a preambulumban¹² felsorolja „a nőkkel és gyermekekkel való kereskedelem elnyomását illetően” az akkor hatályos nemzetközi szerződéseket, nevezetesen négy egyezményt (amelyek az ENSZ Közgyűlése által elfogadott jegyzőkönyvek által módosított formában maradtak hatályban): – a leánykereskedés elnyomása tárgyában 1904. május 18-án kötött nemzetközi

- 10 A jelenlegi főbb jogi-közpolitikai megközelítések összefoglalását lásd: Balogh–Juhász 2024.
- 11 Ehhez lásd: Betlen 2016; Hollán 2012; Kovács 2017, 2020a, 2020b; Sebhelyi–Varga–Sabján 2016.
- 12 A New York-i egyezményből idézett részletek forrása a kihirdető jogszabály (hivatalos fordítás): 1955. évi 34. törvényerejű rendelet.

egyezményt;¹³ – a leánykereskedés elnyomása tárgyában 1910. május 4-én kötött nemzetközi megállapodást;¹⁴ – a nőkkel és gyermekekkel űzött kereskedés elnyomása tárgyában 1921. szeptember 30-án kötött nemzetközi egyezményt,¹⁵ – valamint a nagykorú nőkkel űzött kereskedés elnyomására vonatkozóan 1933. október 11-én kötött nemzetközi egyezményt.¹⁶ Magyarország mindezekhez csatlakozott annak idején: 1912-ben került sor az 1904-es megállapodás¹⁷ és az 1910-es egyezmény,¹⁸ 1925-ben az 1921-es egyezmény,¹⁹ 1935-ben pedig az 1933-as egyezmény²⁰ becikkelyezésére.²¹ Az 1933-as egyezményt becikkelyező magyar jogszabály indokolása tömören összefoglalja a korábbi nemzetközi jogi instrumentumoknak a jelentőségét: „Az 1904. évi megállapodás a leánykereskedés ellenőrzését és megakadályozását célzó közigazgatási (rendőri) természetű intézkedéseket foglalja magában, az 1910. évi egyezmény pedig a leánykereskedéssel összefüggő büntető rendelkezésekre és a nemzetközi büntető jogsegélyre vonatkozik. [...] ezt a két nemzetközi okmányt a Genfben, 1921. évi szeptember hó 30-án kelt nemzetközi egyezmény [...] módosította és kiegészítette akként, hogy a büntetőjogi védelmet mindkét nemhez tartozó egyénekre kiterjesztette, a 20 éves korhatárt 21 évre emelte fel és az előkészületi

- 13 Arrangement international en vue d'assurer une protection efficace contre le trafic criminel connu sous le nom de „traite des blanches”, signé à Paris le 18 mai 1904.
- 14 Convention internationale relative à la répression de la traite des blanches, conclue à Paris, le 4 mai 1910. Az egyezménnyel kapcsolatos előkészületekről az Igazságügyminisztérium levéltári iratai között találhatunk dokumentumokat. Ezekből kiderül, többek között, hogy Magyarország részéről Angyal Pál büntetőjogász egyetemi tanárt delegálták Párizsba a tárgyalásokra. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (Budapest, a továbbiakban MNL OL): K579 D 2667.3.
- 15 League of Nations: International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, Geneva, 30 September 1921.
- 16 League of Nations: International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age. Geneva, 11 October 1933.
- 17 1912. évi XLIX. törvénycikk a leánykereskedés elnyomása végett Párizsban létrejött nemzetközi megállapodás és egyes hozzátartozó okiratok becikkelyezése tárgyában.
- 18 1912. évi LXII. törvénycikk a leánykereskedés elnyomása végett Párizsban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.
- 19 1925. évi XIX. törvénycikk a nőkkel és a gyermekekkel űzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.
- 20 1935. évi XX. törvénycikk a nagykorú nőkkel űzött kereskedés elnyomására vonatkozó nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.
- 21 Ez a kifejezés – „becikkelyezés” – volt használatos arra a folyamatra, illetve aktusra, melynek révén egy nemzetközi szerződés a belső jogrend részévé vált. Lásd: Blutman 2013.

cselekményt is büntetni rendelte.” –, valamint az 1933-as egyezményét, amelynek újítása, hogy „a büntetőjogi védelem általában kiterjedjen minden nagykorú asszonyra vagy leányra, tekintet nélkül korukra, ha a bűncselekmény célja az, hogy őket kényszerítés céljára más országba vigyék.”²² A New York-i egyezmény előzményeinek tekinthető egyezmények közül kettő – az 1921-es és az 1933-as – már az I. világháború után, a (Népszövetség néven is ismert) Nemzetek Szövetsége elnevezésű kormányközi szervezet égisze alatt született. A szervezet működését lefektető egyezségokmány szerint – amelyet 1919. április 28-án írtak alá, a párizsi békekonferencia keretében, majd része lett a Németországgal kötött versailles-i békeszerződésnek, valamint a többi országgal kötött békeszerződések körében a trianoninak is – a tagállamok a Nemzetek Szövetséget bízzák meg „a leány- és gyermekkereskedelemre [...] vonatkozó egyezmények végrehajtásának legfőbb ellenőrzésével”.²³

A kormányok és kormányközi szervezetek mellett azonban fontos kitérni a téma kapcsán a korabeli civil szféra, azon belül is a – hazai és nemzetközi – nőszervezetek szerepére is, visszatekintve a 20. század elejéig. Az Osztrák–Magyar Monarchia idején határokon átnyúló struktúrákban működtek női civil szervezetek.²⁴ Ezek közül legjelentősebbek a Nemzetközi Nőtanács (International Council of Women), valamint a Nők Választójogi Világszövetsége (International Woman Suffrage Alliance) voltak. Az előbbinek a magyarországi tagozataként működött az 1904-ben alapított Magyarországi Nőszervezetek Szövetsége, melynek elnöke gróf Apponyi Albertné volt,²⁵ az utóbbinak pedig a Glücklich Vilma és Schwimmer Rózsa által, ugyancsak 1904-ben alapított Feministák Egyesülete. A szervezetek élénk közéleti tevékenységük keretében álláspontot alakítottak ki, és ajánlásokat fogalmaztak meg a nőkereskedelemmel, illetve prostitúcióval kapcsolatban is. Fontos fejlemény volt, hogy 1913 júniusában Budapesten rendezték meg – a Feministák Egyesületének szervezésében és Budapest Főváros anyagi támogatásával – a Nők Választójogi Világszövetsége

22 Indokolás „a nagykorú nőkkel űzött kereskedés elnyomására vonatkozó nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről” szóló törvényjavaslathoz. *Képviselőházi Irományok* I. (1935), 15:196.

23 1921. évi XXXIII. törvénycikk az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről, 23. cikk c).

24 Sharp et al. 2017.

25 Leánykori nevén Clotilde von Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein, aki házasságkötését követően tanult meg magyarul (Metykó 2017).

VII. kongresszusát.²⁶ A részletes programból, a korabeli sajtóból és a visszaemlékezésekből kiderül, hogy az itt elhangzott előadások „változatos témájúak voltak, és a nőknek járó választójog mellett érintették többek között a nők többszintű oktatása, a női munka, a női tudósok, a női társadalmi reformerek, a család, a házasság, a prostitúció és a leánykereskedés kérdéseit”.²⁷ A két világháború közötti időszakban gróf Apponyi Albertné (a Magyarországi Nőszervezetek Szövetségének elnöke) személye révén teremtődött kapcsolat a magyarországi nőmozgalom és a népszövetségi szint között, többek között a nőkereskedelem és prostitúció témája vonatkozásában. Apponyinét, aki hazai szinten a Magyar Népszövetségi Egyesületek Szövetségéhez tartozó szociális bizottság elnöke volt,²⁸ 1930-ban beválasztották – első nőként – a népszövetségi főbizottság elnökségébe.²⁹ A Népszövetség 1933-as közgyűlésének végén összehívott Diplomáciai Konferencián pedig, amelyen a „nagykorú nőkkel űzött kereskedés elnyomására” irányuló egyezményt véglegesítették és elfogadták, Magyarországot Apponyiné képviselte, Pelényi János rendkívüli követ és Szentistvány Béla külügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsos mellett.³⁰

A New York-i egyezmény előzményeit tekintve kulcsfontosságú annak vizsgálata, hogy mikor-hogyan merült fel a határokon átnyúló nőkereskedelem jelensége és a prostitúció hazai szabályozása közötti összefüggés kérdése. Az említett egyezmények ugyan mind az előbbire vonatkoznak kimondottan, az 1921-esben azonban szerepel az az általánosabb kitétel, miszerint a csatlakozó államok „közigazgatási és törvényhozási intézkedéseket tesznek a nőkkel és a gyermekekkel űzött kereskedés leküzdésére”.³¹ A Nemzetek Szövetségéhez kapcsolódó fórumokon az 1920-as években már napirenden szerepelt az a felvetés, miszerint a bordélyházak léte nyilvánvalóan ösztönzően hat a (belföldi és nemzetközi) nő- és gyermekkereskedelemre.³² Ez az álláspont azután a Nemzetek Szövetsége Tanácsának 1927. márciusi ülészakán elfogadott jelentésben manifesztálódott, amelyet a szervezet nő- és gyermekkereskedelmi ügyekkel

26 A szervezet törekedett arra, hogy a kongresszust kétfévente, más-más városban rendezzék meg. Acsády 2016.

27 Bollobás 2023, 48.

28 A szövetség újraszervezésére szóló meghívó. Lásd MNL OL: P999-5-No.557. (évszám nélkül).

29 Metykó 2017, 90.

30 Szekula 1934, 186.

31 1925. évi XIX. törvénycikk, 7. cikk.

32 Legg 2012.

foglalkozó szakértői testülete készített elő.³³ Magyarországon ekkora már éppen kihirdették azt a belügyminiszteri rendeletet, amelynek értelmében bordélyházak 1927. március 17-től nem voltak létesíthetők, a korábban kiadott bordélyengedélyek pedig 1928. május 1-től hatályukat veszítették.³⁴ Ami ennek a magyarországi jogalkotási lépésnek a kontextusát illeti, egy korabeli, rendőrségi kiadású közlemény szerzője szerint a Népszövetség „kívánságának” megfelelően számolták fel egyes tagállamokban a bordélyokat.³⁵ Hangsúlyozandó, hogy az 1927-es magyarországi rendelet értelmében a prostituáltak egyénileg továbbra is űzhették a tevékenységüket, a lakásukban és (magán- vagy nyilvános) „találkahelyek”-en, amennyiben megfeleltek a bejegyzés feltételeinek, és rendszeres orvosi ellenőrzésnek vetették alá magukat. Budapesten (a magyarországi prostitúció legjelentősebb színterén) egyébként kifejezett „piroslámpás” negyedek nem alakultak ki, de a prostitúció koncentráltabban volt jelen bizonyos városrészekben, utcákban (pl. a józsefvárosi Conti utcában vagy a ferencvárosi Liliom utcában).³⁶

A két világháború közötti időszak releváns nemzetközi jogi fejleményei körében utolsónak említhető egy egyezménytervezet „mások prostitúciója kihasználásának elnyomásáról”, mely 1937-ben készült a Nemzetek Szövetsége égisze alatt,³⁷ de elfogadására a második világháború kitörése miatt már nem került sor – később azonban ennek a továbbfejlesztett változatából nőtt ki az ENSZ égisze alatt a New York-i egyezmény, amint azt az utóbbi preambuluma egyértelművé teszi.

A New York-i egyezményhez való csatlakozás körülményei Magyarországon

A New York-i egyezményt – amely a prostitúciónak nem csak a határokon átnyúló változatával foglalkozik – 1949-ben fogadta el az ENSZ Közgyűlése, 1950-ben nyitották meg aláírásra, és 1951. július 25-én lépett hatályba (90 nappal a második megerősítő, illetve csatlakozási okirat letétele után³⁸). Az egyezmény szellemisége – amelyre az alábbiakban többször is hivatkozunk majd – a prostitúció

33 League of Nations: *Report of the Special Body of Experts on Traffic in Women and Children*, Part I & II, Geneva, 1927.

34 A m. kir. belügyminiszter 1927. évi 160.100/1926. számú körrendelete, a prostitúció szabályozásáról.

35 Bíró 1933.

36 Tötös 2023.

37 [Draft] Convention for Suppressing the Exploitation of the Prostitution of Others, 14 September 1937, C.331.M.223.1937.IV, Annex 1665.

38 Ezt a feltételt az Egyezmény 24. cikke rögzíti. Megjegyzendő, hogy nők politikai jogairól szóló, néhány évvel később elfogadott ENSZ-egyezmény – Convention on the Political

abolicionista megközelítésén alapul, vagyis nemcsak a prostitúciós célú emberkereskedelmet, a szexuális kizsákmányolást, hanem a prostitúció minden formáját felszámolandónak tartja. Ezt a szemléletet az egyezményben a második világháború utáni légkörben kibontakozó emberi jogi gondolat legitimálja,³⁹ nevezetesen az emberi méltóságra (minden emberi jog alapjára) való hivatkozás: „a prostitúció és az azt kísérő rossz, a prostitúció céljait szolgáló emberkereskedés az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét”.⁴⁰ Az egyezmény nemcsak a (belföldi vagy határokon átnyúló) emberkereskedelem üldözését írja elő, hanem büntetni rendeli a prostitúciós tranzakciókban „harmadik fél” szerepet betöltő valamennyi aktort – a kerítőket, a prostitúciót bármilyen módon elősegítőket –, valamint kimondottan tiltja a bordélyok üzemeltetését. Ami magukat a prostituáltakat illeti, az ő büntetésükről nem szól az egyezmény, viszont szorgalmazza az emberkereskedelem és a kizsákmányolás áldozatainak védelmét, támogatását.

Magyarországon mindeközben megkezdődött a szocializmus kiépítése, ami magában foglalta a „szocialista embertípus és erkölcs” kialakítását is. Ebbe a prostitúció jelensége semmiképp nem fért bele, ami végeredményben össze is vágott a New York-i egyezmény abolicionista szemléletével. Ám nálunk a hivatalos álláspont az volt, hogy a prostitúció a kizsákmányoló kapitalista gazdálkodás következménye, tehát az utóbbi eltörlése, a magyarországi gazdálkodás átalakítása az előbbi automatikus megszűnéséhez vezet majd.⁴¹ Ahogy egy korabeli, nemi betegségekről szóló orvosi szakcikk állítja: „A szocializmus és a prostitúció kizárja egymást. A szovjet állam eltörölte ezt a forradalom első lendületében.”⁴² Az e téren elért vélt vagy valós eredmények több, a korszakban keletkezett dokumentumban visszaköszönnek, ilyen például az 1952-es családjogi törvény hatálybaléptetéséről és végrehajtásáról szóló törvényerejű rendelet tervezetének indokolása, amely a gyermektartási kötelezettségre vonatkozó szabályok kapcsán jegyzi meg, hogy: „A tervezet annyiban tér el az eddigi rendelkezésektől, hogy nem mentesíti a férfit a tartási kötelesség alól azon a címen, hogy az anya tiltott kéjelgést űzött; ez a rendelkezés fölöslegessé vált, minthogy

Rights of Women, 20 December 1952, General Assembly resolution 640 (VII) – hasonlóan alacsony küszöböt állapít meg a hatálybalépéshez.

39 Berkovitz 1999.

40 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, Bevezetés.

41 Bácsalmási 2018.

42 Kálmán 1951, 887.

nálunk a prostitúció megszűntnek tekinthető.”⁴³ Egy 1954-es, nemi betegségekről szóló *Népszava*-cikk szerzője óvatosabban optimista: „Nincs munkanélküliség, nincs nyomor. A fiatalok házasságkötésének sincs akadály. Ilyenformán azután a szocialista társadalomban önmagától megszűnik a prostitúció. A kapitalizmus csökevényei persze ebben a vonatkozásban sem tűnnek el egyik napról a másikra. A prostitúció maradványaival ma is találkozunk.”⁴⁴

Mindeközben, amint azt a vonatkozó jogalkotási lépések és közigazgatási intézkedések mutatják, az államhatalom mégsem bízta a prostitúció felszámolását spontán társadalmi folyamatokra. 1950-ben – amikor egy rendőrségi dokumentumban közölt becslés szerint mintegy háromezren éltek prostitúcióból az országban⁴⁵ – belügyminiszteri rendelettel megszüntették a prostituáltak hatósági nyilvántartását, valamint a „találkahelyek” engedélyezését.⁴⁶ Létrehozták az Országos Rendőrhatósági Intézetet (ORHI), amelynek egyik feladata a prostituáltak „átképzése, átnevelése” lett; főleg a termelőmunkába próbálták bekapcsolni őket.⁴⁷ 1955 júniusában pedig törvényerejű rendeletet hoztak, melynek értelmében két évig terjedő börtönnel sújtható büntetné minősült az „üzletszerű kéjelgés”, valamint az, ha valaki a lakását ilyen célra másnak a rendelkezésére bocsátja.⁴⁸ A rendelet hatálybalépését követő első időszak ügyész-ségi jelentései többek között a felderítés nehézségeiről számoltak be, különösen az olyan prostitúciós helyszínek tekintetében, mint a női munkásszállók és szakmunkástanuló-otthonok.⁴⁹

43 MNL OL: XIX-A-83-a465-ös számú jegyzőkönyv az 1952. évi december hó 23. napján reggel 9 órakor Rákosi Mátyás, a Minisztertanács elnökének elnöklete alatt tartott Minisztertanácsról, Indokolás a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952: IV. törvény hatálybalépése és végrehajtása, valamint a személyijog egyes kérdéseinek rendezése tárgyában készített törvényerejű rendelet tervezetéhez (1952. december 23.) 150. Az 1952-ben elfogadott családjogi törvény hatálybalépéséig hatályos szabályozás szerint az a férfi, aki az anyával „a fogantatás idején nemileg érintkezett”, nem volt gyermektartásra kötelezhető, amennyiben a gyermek anyja „a kéjelgést a fogantatás idejében keresetszerűen üzte” – 1946. évi XXIX. törvénycikk a házasságon kívül született gyermek jogállásáról, 36. §.

44 Somogyi 1954, 4.

45 Bácsalmási 2018, 106.

46 A belügyminiszter 1236/1950. IV-2. B. M. számú rendelete a keresetszerű kéjelgés megszüntetése tárgyában.

47 [N. N.] 1955.

48 1955. évi 17. törvényerejű rendelet a kihágás intézményének és a kihágási bíráskodásnak megszüntetéséről. *Magyar Közlöny* 1955. június 8. (61. sz.) 377–380., 6. §.

49 Nagy 2002.

Néhány nappal azután, hogy a *Magyar Közlöny*ben megjelent a fenti rendelet, 1955. június 17-én Boldoczki János külügyminiszter a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsához fordult hozzájárulásért, hogy javaslatot terjeszthessen fel a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsához hazánk New York-i egyezményhez való csatlakozását illetően. Az ügyhöz való hozzáállást, annak komolyan (nem) vételét Gerő Ernőnek az 1955. július 5-ei minisztertanácsi ülésen elhangzott szavai tükrözik: „Készítettem egy egyoldalas kivonatot, amit azt hiszem meg is kaptak a Minisztertanács tagjai. Tudtam, hogy a hosszú egyezményt nem olvasnák el, ezzel meg akartam könnyíteni a munkájukat. Van észrevétel? Nincs.”⁵⁰ Az előterjesztéshez való hozzájárulást a külügyminiszter másnap, 1955. július 6-án megkapta Gerő Ernőtől. Az előterjesztett javaslat az egyezmény 22. cikke tekintetében a következő fenntartást tartalmazta: „A 22. cikk kimondja, hogy az egyezmény értelmezése vagy alkalmazása tekintetében felfemerülő vitát – ha másként nem rendezhető – bármelyik Fél kérésére a Nemzetközi Bíróság elé kell terjeszteni. A Magyar Népköztársaság következetesen képviselt álláspontja szerint a Nemzetközi Bíróság csak az esetben vehető igénybe, ha abba a konkrét vitás ügyben érdekelt államok beleegyeznek. Ezért a 22. cikk hatályát kizáró fenntartás megtétele szükséges. A baráti államok közül – a 22. cikkre vonatkozó fenntartással – a Szovjetunió, Ukrajna, Románia és Bulgária csatlakoztak az egyezményhez.”⁵¹ A Magyar Népköztársaság végül az alábbi fenntartással csatlakozott a New York-i egyezményhez: „A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa kifejezett fenntartást tesz az egyezmény 22. cikkével szemben, mivel álláspontja szerint a Nemzetközi Bíróság joghatósága csak az összes érdekelt felek önkéntes alávetésén alapulhat.”⁵² Megjegyzendő, hogy a joghatósági klauzulára vonatkozó fenntartás okát nem a New York-i egyezmény tárgyában kell keresnünk. A Szovjetunió és a keleti blokk államai hasonló fenntartást más egyezmények vonatkozásában is tettek, a szuverenitást abszolútizáló szovjet doktrína szellemében.⁵³

A Magyar Népköztársaság csatlakozási okiratainak letételére 1955. szeptember 29-én került sor New Yorkban, az Egyesült Nemzetek főtitkáránál, amint azt a kihirdető törvényerejű rendelet rögzíti. Ettől a fejleménytől nem volt hangos a központi, állami irányítású sajtó (mint ahogy más hasonló fejleményektől sem): a *Szabad Nép*ben néhány nappal később, 1955. október 5-én közzölt MTI-hírből csak annyi többletinformáció derül ki, hogy Szarka Károly washing-

50 MNL OL: XIX-A-83-a Jegyzőkönyv a Minisztertanács 1955. évi július hó 5-én d.e. 9 órakor kezdődő plenáris üléséről, Az emberkereskedés- és mások prostitúciója kihasználásának elnyomásáról szóló nemzetközi egyezményhez való csatlakozás (1955. július 5.), 70–71.

51 Uo. 201.

52 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 2. § 28. cikk.

53 Kovács 2016, 125.

toni magyar követ volt az, aki átnyújtotta a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa képviseletében a csatlakozási okiratot.⁵⁴ A New York-i egyezményt kihirdető törvényerejű rendelet a *Magyar Közlöny* 1955. december 24-i számában jelent meg. Másnap – karácsony napján – a *Népszava* szűkszavú hírből számolt be erről: „A hivatalos lap a Népköztársaság Elnöki Tanácsának két törvényerejű rendeletét közli. Az egyik a Magyar Népköztársaság kormánya és a Kínai Népköztársaság kormánya között a mezőgazdasági növények betegségektől és a kártevőktől való védelme terén történt kölcsönös együttműködés tárgyában kötött egyezmény kihirdetéséről, a másik az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről intézkedik.”⁵⁵ A New York-i egyezmény a Magyar Népköztársaságra nézve még abban az évben, 1955. évi december 28-án napján hatályba lépett.⁵⁶

Kérdésként merülhet fel, hogy a szocialista Magyarország miért is kívánt csatlakozni 1955-ben a New York-i egyezményhez, miközben a hivatalos álláspont szerint (szinte) nem is volt jelen a prostitúció. Másfelől felvetődhet az a kérdés is, hogy miért kerülhetett sor közvetlenül a csatlakozási folyamat megelőzően az egyezmény szellemiségével ütköző jogalkotási lépésre, nevezetesen a prostituált tevékenységének a kriminalizálására. A körülményeket tekintve a valószínű válasz ezekre a kérdésekre az, hogy az egyezmény tartalma, szellemisége kevésbé volt fontos a döntéshozók számára: Magyarország csatlakozási szándéka az ENSZ-be való felvétel ambíciója keretében értelmezhető leginkább, ami éppen napirenden volt az idő tájt. Az 1955-ös év ugyanis nyitást hozott Magyarország külpolitikáját illetően, ami megmutatkozott például a nyugati szomszéd Ausztriával való kapcsolat fejlődésében,⁵⁷ és minisztertanácsi jegyzőkönyvek (is) tanúskodnak arról, hogy ebben az évben egyre fokozódó szándék és igény mutatkozott arra, hogy az ország láthatóvá váljon a nemzetközi szinten. A külügyminiszter, Boldoczki János 1955. április 18-án az Országgyűlés előtt is ennek a szándéknak adott hangot: „ki akarjuk építeni és meg akarjuk erősíteni a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatainkat minden olyan országgal, amely az egyenjogúság alapján tárgyal velünk és tiszteletben tartja függetlenségünket”.⁵⁸ Ennek az elhatározásnak a sikeres végrehajtását il-

54 MTI: Magyarország csatlakozott az emberkereskedelem és prostitúciós kizsákmányolás elleni egyezményhez. *Szabad Nép* 13. évf. 275. sz. (1955. október 5.) 3.

55 *Népszava*, 83. évf. 303. sz. (1955. december 25.) 5.

56 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 3. §.

57 Békés 2019, 101.

58 MNL OL: XIX-A-83-a, Jegyzőkönyv. Készült 1955. április 16-án a Minisztertanács rendkívüli ülésén. Boldoczki János külpolitikai beszámolója az Országgyűlés előtt (1955. április 16.) 3.

letően a szűk keresztmetszetet a humán erőforrás jelentette, amint arról egy 1955. szeptemberi minisztertanácsi jegyzőkönyv tanúskodik: „pillanatnyilag a legnagyobb bajunk ezeknél a nemzetközi kongresszusoknál és nemzetközi szervezetekben az, hogy nincsenek megfelelő embereink, akik ott minket képviseljenek. Azt hiszem, hogy előre átgondolva itt a Külügyminisztériumnak intézkedéseket kell foganatosítania. Nem akarok arról beszélni, de talán meg lehetne említeni, hogy ha véletlenül az ENSZ-be felvennének bennünket, igen komoly nehézségeink lennének, mivel ott meglehetősen nagy irodával dolgozik egy-egy ország ENSZ irodája.”⁵⁹ A képviselet korlátait jól tükrözi a Magyar ENSZ Társaság⁶⁰ jelenléte az ENSZ Társaságok Világszövetsége (World Federation of United Nations Association – WFUNA) tizedik közgyűlésén, melyre 1955 szeptemberében Bangkokban került sor. Az eseményről készült beszámoló szerint ugyanis: „Ami a magyar részvételt illeti, küldöttünk – mint jelentésében megállapítja – több tekintetben hátrányos helyzetben volt: előzetesen nem ismerte a WFUNA-t és egyedül képviselte az akkor még ténylegesen nem működő magyar ENSZ-társaságot, mely ez évben tagdíjat sem fizetett. Emellett ezúttal a baráti küldöttségek munkáját sem sikerült olyan mértékben összehangolni, mint az előző közgyűléseken.”⁶¹

Magyarország esetében tehát a New York-i egyezményhez való csatlakozás párhuzamosan zajlott az ENSZ-be való felvétellel,⁶² és végül mindkét folyamat 1955 decemberében zárult le, az utóbbi néhány nappal korábban: az ENSZ december 15-én táviratban értesítette Magyarországot a felvételről. Ami a hivatalos narratíva ezt követő alakulását illeti: Magyarország egyrészt háláját fejezte ki a Szovjetunióknak a komoly küzdelemért, amelyet hazánk felvétele érdekében folytatott, ugyanakkor „a magyar népi demokrácia tekintélyének nemzetközi vi-

59 MNL OL: XIX-A-83-a, Jegyzőkönyv a Minisztertanács 1955. évi szeptember hó 13-án d.e. 9 órákor kezdődő plenáris üléséről. B-678/Tük/1955. A Magyar Népköztársaság részvétele nemzetközi szervezetekben és kongresszusokon (1955. szeptember 13. Hidas István, a Minisztertanács elnökhelyettese beszél.).

60 A Magyar ENSZ Társaság 1947-ben jött létre az ENSZ Társaságok Világszövetségének magyar tagszervezeteként; 1966-ig a Külügyminisztérium és az Országgyűlés felügyelete alatt működött.

61 MNL OL: P 2151-1 1956–1958, Összefoglaló a WFUNA X. közgyűléséről. Magyar ENSZ Társaság (1955. november 11.), 2.

62 Megjegyzendő, hogy az egyezmény „félleg zárt szerződés” (Kovács 2016, 119.), az ENSZ-tagság nem abszolút feltétele a csatlakozásnak: „az Egyesült Nemzetek Szervezetének bármely tagállama és a Gazdasági és Szociális Tanács által e célból meghívott bármely más állam részére aláírásra nyitva áll. [...] Az első bekezdésben említett oly államok, amelyek a jelen Egyezményt nem írták alá, ahhoz csatlakozhatnak.” 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 23. §.

szonylatban jelentős elismerését és megerősítését” is jelentette a felvétel a hivatalos álláspont szerint.⁶³

A New York-i egyezmény hatása Magyarországon

Amint a kihirdető törvényerejű rendelet rögzíti, a New York-i egyezmény „végrehajtásáért – ügykör szerinti illetékességgel – a rendszertért felelős miniszter és az igazságügyért felelős miniszter felelős.”⁶⁴

A New York-i egyezmény 27. cikke szerint valamennyi részes állam „kötelezi magát, hogy saját Alkotmányának megfelelő módon foganatosítja a jelen egyezmény végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges törvényhozási vagy egyéb rendszabályokat”. A Magyar ENSZ Társaság – Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött és fellelhető – 1954–1956 között keletkezett irataiban (éves beszámoló, konferenciákról készült jelentések) nincs nyoma az egyezményhez való csatlakozásnak, illetve az azt követő esetleges lépéseknek. Ez azonban nemcsak a magyarországi körülményeknek, hanem strukturális okoknak is betudható. Amint az ENSZ Társaságok Világszövetsége közgyűlésének kilencedik ülészakán, 1956 szeptemberében Genfben is elhangzott: „a nehézségek fő forrása az, hogy a hozott határozatok – a Biztonsági Tanács egyhangú határozatai kivételével – nem kötelező jellegűek, érvényesítésük kikényszerítésére nincsen mód”.⁶⁵ Szegőné Bokor Hanna 1976-ban kiadott könyvében arra a megállapításra jutott, hogy a „szerződések alkalmazásának biztosítására az ENSZ keretében tehát még nem alakultak ki szilárd szervezeti keretek; egyes olyan szerződések, amelyek rendelkeznek az alkalmazás biztosításáról, még hatályba sem léptek; a már hatályba lépett szerződések alapján kialakult eljárások pedig még embrionális jellegűek”.⁶⁶ A New York-i egyezmény – mint ahogy több más korabeli ENSZ-egyezmény is – jelentéstételi kötelezettséget előír ugyan: a részes államok vállalják, hogy az ENSZ főtitkárával „közlik a jelen Egyezményben szabályozott tárgyra vonatkozóan hatályban lévő törvényeiket és rendeleteiket, a következőkben pedig évenként közlik ilyen tárgyú törvényeiket és rendeleteiket, valamint a jelen Egyezmény alkalmazására vonatkozólag foganatosított intézkedéseiket”, a főtitkár pedig a jelentéseket „időszakonként közzéteszi és az Egyesült Nemzetek

63 MNL OL: XIX-A-83-a, Jegyzőkönyv a Minisztertanács 1956. évi január hó 10-én d.e. 9 óra-
kor kezdődő plenáris üléséről. B-151/Tük/1956. Minisztertanácsi előterjesztés: Az ENSZ
Alapokmánya törvénybe iktatásáról szóló törvényjavaslatnak az Országgyűlés elé terjesz-
tése. 0010745/1955 (1955. december 27.), 52.

64 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 3. §.

65 MNL OL: P 2151-1 1956–1958 Magyar ENSZ Társaság, Beszámoló az ENSZ Társaságok
Világszövetségének XI-ik közgyűléséről (1956. szeptember 19.), 3.

66 Bokorné 1976, 164.

Szervezete valamennyi tagjának, valamint azoknak a nem tagállamoknak, amelyekkel a 23. cikk értelmében hivatalosan közölték a jelen Egyezményt, megküldi”.⁶⁷ Ám, amint arra Bokorné Szegő Hanna rámutat: „Az egyezmények a jelentéstételi kötelezettség elrendelésén és a közölt értesülések közzétételének biztosításán túlterjedő rendelkezéseket nem tartalmaznak; így nem rendelkeznek a jelentések érdemi vizsgálatának módozatairól sem.”⁶⁸ A New York-i egyezményhez tehát nem alakítottak ki – sem annak idején, sem azóta – olyan monitoringmechanizmust,⁶⁹ mint az újabb generációs emberi jogi egyezmények esetében – ilyen például az 1979-es ENSZ-egyezmény a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW).⁷⁰

Magyarország hozzáállását jelzi, hogy a csatlakozást követően kétszer is – 1961-ben,⁷¹ majd 1978-ban⁷² – olyan büntető törvénykönyv lépett életbe, amelyben tényállásként szerepelt az „üzletszerű kéjelgés”,⁷³ noha a prostituált tevékenységének kriminalizálása nem felel meg a New York-i egyezmény éthoszának.

Ami a New York-i egyezményben szereplő explicit elvárást illeti, miszerint szankcionálni kell a bordélytartást és hasonló tevékenységeket, amelyek révén valaki hasznot húzhat mások prostitúciójából, megemlíthető az 1978-as büntető törvénykönyv egyik rendelkezése: „Aki más üzletszerű kéjelgésre rábír, vagy bordélyházat tart fenn, illetve vezet, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁷⁴ A törvényjavaslat indokolása szerint ez a bűncselekmény „Magyarországon gyakorlatilag nem fordulhat elő, mert a prostitúció minden formája tiltott”; a törvényjavaslatba való felvételét „az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában New

67 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 2. § 21. cikk.

68 Bokorné 1976, 165.

69 Farrior 1997. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az évtizedes tapasztalatok alapján a monitoringmechanizmus révén kapott visszajelzéseket a nemzeti érdekeiket mérlegelve érvényesítik – vagy nem – az államok.

70 United Nations: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, New York, 18 December 1979, General Assembly resolution 34/180. Magyarországon kihirdette: 1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről.

71 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről.

72 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

73 Ambrus 2012, 4.

74 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 205. § (2).

Yorkban 1950. március 21. napján kelt és az 1955. évi 34. sz. tvr.-rel kihirdetett nemzetközi egyezmény 2. cikkében foglalt megállapodás indokolja”.⁷⁵

A rendszerváltás beköszöntét a New York-i egyezmény vonatkozásában az jelezte, hogy Magyarország 1989-ben visszavonta a fenntartását a Nemzetközi Bíróság joghatóságára vonatkozó klauzulát illetően⁷⁶ – miközben a szovjet blokk más országai is sorra tettek hasonló lépéseket.⁷⁷

A rendszerváltás időszaka jelentős társadalmi és gazdasági változásokat hozott, amelyek érintették a prostitúció területét is: „A 90-es években [...] a nyilvánosság elé penderült és meglepő mértéket öltött a prostitúció Magyarországon. Addig is volt, mindenki tudta, hogy ha akar, hol láthat utcai és hol mulató- vagy szállodabeli prostituáltakat, s a 80-as évek végétől sorra nyíltak a masszázsszalonok, szex-klubok és egyéb bordélyszerű intézmények.”⁷⁸ A prostitúcióhoz kapcsolódó szervezett bűnözés már a nyolcvanas évek közepén fejlődésnek indult.⁷⁹ A rendszerváltást követően új jelenség volt az országúti, illetve a kamionparkolóknál zajló prostitúció.⁸⁰

Hamarosan felmerült a jogi-közpolitikai változtatások szükségességének kérdése is, és a vonatkozó vitákban olykor-olykor említést kapott a New York-i egyezmény, például az Országgyűlésben. Ezen a ponton érdemes egy pillanatra elidőzni a képviselőház összetételének, egészen pontosan a nemi arányainak kérdésénél. A rendszerváltás előtt a nem demokratikus módon választott, *de facto* egypárti rendszerben működő Országgyűlésben jelentős volt a nők aránya (ez összefüggött azzal, hogy az állampárt a tagtoborzás során nemi kvótát alkalmazott), 1980-ban a 352 mandátumnak több mint 30%-át töltötték be nők. Az 1990-es demokratikus választások eredményeként azonban a 386 mandátumnak csupán 7,3%-a jutott nőknek.⁸¹ Ezt a testületet lássuk magunk előtt, amikor elképzeljük az *Országgyűlési Napló* által rögzített jelenetet a Parlament 1991. február 5-i ülésnapján:

75 Indokolás a Büntető Törvénykönyv javaslatáról. *Magyar Közlöny* 1978. december 31. (92. sz.) 1201.

76 Az ENSZ főtitkára 1989. december 8-án kapta kézhez az értesítést, miszerint a Magyar Köztársaság kormánya a New York-i egyezmény 22. cikkét illető fenntartás visszavonása mellett döntött (*United Nations Treaty Series*, Vol. 1551, p. 321, N° 1342).

77 Kovács 2016, 128.

78 Betlen 1998.

79 Kránitz 1998.

80 Tamási 2015, 106.

81 Az adatok forrása: International Parliamentary Union: *Women in Parliaments 1945–1995: Worldwide Statistical Survey, 1995*, http://archive.ipu.org/PDF/publications/women4595_en.pdf (utolsó megtekintés: 2025. április 6.).

– Vörös Vince (elnök): Dr. Somogyi Tamás, a Magyar Demokrata Fórum képviselője interpellálni kíván a belügyminiszterhez »A titkos prostitúció visszaszorításának lehetőségei tárgyában« címmel. (Derűltség.) [...]

– Dr. Somogyi Tamás (MDF): [...] azért választottam az interpellációt, hogy ebben a szerintem fontos kérdésben bővebben tudjunk eszmét cserélni. Ez a fontos kérdés pedig a derűtséget kiváltott prostitúció kérdése. [...] A Józsefváros mellék utcáin, a Nagykörúton és a Rákóczi téren a »titkos« prostituáltak nyílt és gátlástalan, egyre nagyobb területet elfoglaló tevékenysége zavarja az ott lakók nyugalma és erkölcsi érzékét. [...] A prostituáltak társaságában felbukkanó aszociális elemektől félnek este az utcára menni, serdülő leánygyermeküket az utcára engedni. [...] Kérdéseim a következők: [...] Tervezi-e a kormányzat nyilvántartott, ellenőrzött és adóztatott, az alapvető higiénés követelményeknek megfelelő és civilizált találkahelyek engedélyezését az utcai prostitúció visszaszorítása érdekében? [...] Van-e lehetőség a prostituáltakat kizsákmányoló és magas illegális jövedelemre szert tevő, gyakran bűnözéssel összefonódott személyek kiiktatására ebből az »üzletágból«? Remélem, hogy az este folyamán e miatt a kérdés miatt épen fogok hazaérni. (Derűltség.) [...] A nemzetközi normák – itt gondolok az ENSZ-határozatokra – és a hazai törvények lehetővé teszik-e a lakosság azon követelését, hogy a nyilvántartott és orvosilag ellenőrzött prostituáltak úgynevezett nyilvánosházakban tevékenykedjenek, és így a rendészetileg és közegészségügyi szempontból veszélyes, ellenőrizhetetlen titkos prostitúció megszűnjék? [...]

– Dr. Morvai István belügyminisztériumi államtitkár: [...] A prostitúció szervezését és feltételeinek biztosítását az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának tárgyában New Yorkban kötött 1950. évi nemzetközi szerződés tiltja. A szerződést az 1955. évi 34. számú törvényerejű rendelet hazánkban is alkalmazandó joggá tette, és semmi nem indokolja, hogy attól eltérjünk. Így lényegében ma nincs jogi lehetőség a képviselő úr által említett találkahelyek, nyilvánosházak engedélyezésére vagy éppen intézményesítésére. [...] Az Országos Rendőrfőkapitányság, érzékelve a probléma nyomán fellépő, a rendezésre irányuló társadalmi igényt, 1990. október 8-án vezetői értekezleten tárgyalta a kialakult helyzetet. [...] A bordélyházak, nyilvánosházak nyitásának engedélyezését nemcsak a nemzetközi egyezményben vállalt kötelezettség alapján ellenezük, hanem a nemzetközi tapasztalatok ismeretében várhatóan bekövetkező bűnügyi, bűnüldözési rendőri érdeksérelem miatt sem javasoljuk.⁸²

A New York-i egyezmény a következő évben is említést kapott – az *Országgyűlési Napló* tanúsága szerint komolyabb hangulatban –, a Parlament 1992. május 26. ülésnapján, a büntető jogszabályok módosításáról szóló törvényjavaslat általános vitája során:

– Dr. Morvai István belügyminisztériumi államtitkár: Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomásáról hozott nemzetközi egyezményen a hatályos bűntetőjogi szabályozás nincs teljes összhangban. Az utóbbi időben egyre gyakoribbá vált, hogy különböző neveken működő kereskedelmi üzletekben, klubokban, szalonokban üzletszerű kéjelgést is folytatnak, vagy ezek a helyek a tevékenységük egészét tekintve bordélyházjelleggel működnek.

A nemzetközi egyezményből fakadó kötelezettségeinknek megfelelően ezért szükségessé vált az újraszabályozás s ezáltal az üzletszerű kéjelgéshez kapcsolódó valamennyi magatartásforma szigorú büntetőjogi üldözése.”⁸³

1993-ban valóban sor került a büntető törvénykönyv módosítására. Szigorodtak⁸⁴ az „üzletszerű kéjelgés elősegítése”⁸⁵ tényálláshoz (ennek keretében a bordélytartáshoz) kapcsolódó büntetési tételek; ugyanakkor az „üzletszerű kéjelgés”⁸⁶ mint tényállás kikerült⁸⁷ a büntető törvénykönyvből.

Az 1994-es országgyűlési választásokat követően a Magyar Szocialista Párt (MSZP) és a liberális Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ) által alakított koalíció került kormányra. Ebben a kormányzati ciklusban a New York-i egyezmény kapcsán elsőként Demszky Gábor budapesti főpolgármester (és SZDSZ-es politikus) levele említhető, amelyet 1996 októberében Kuncze Gábor belügyminiszternek (SZDSZ-es párttársának) küldött egy, a Fővárosi Önkormányzatnak véleményezésre megküldött koncepció tárgyában, amely a prostitúció jogi szabályozásáról szól:

„A prostitúció és kísérőjelenségei által okozott problémák tényleges rendezéséhez, ahhoz, hogy ne látszatzmegoldások szülessenek, szükségesnek tartom az egész koncepció újrarendelölését. Látszólag túlzottan radikális, ugyanakkor következetes magatartást egyedül lehetségessé tevő lépés, ha Magyarország felmondja az emberkereskedésről és a prostitúcióról szóló, 1950-ben New Yorkban kelt nemzetközi egyezményt. [...] Véleményem szerint a jelenleg egyeztetésre bocsátott koncepció a prostitúció jogi szabályozásáról nem felel meg az Egyezmény szellemének. Hogy az Egyezmény betűjének megfelel-e, az is kérdéses [...]. Az Egyezmény szellemével viszont nyilvánvalóan ellentmondásban van, hiszen elfogadja és intézményesíti a prostitúciót mint vállalkozói tevékenységet. Végül, de nem utolsó sorban szeretnék rátérni arra, amit [...] a város számára a legfontosabbnak tartok. A város lakói számára a prostitúció legelviselhetetlenebb aspektusa az, hogy nagyrészt az utcán zajlik [...] A prostitúciónak tehát el kell tűnnie az utcáról, zárt helyen, intézményekben működhet csak. Ez szintén nem valósítható meg az Egyezmény keretein belül.”⁸⁸

83 Dr. Isépy Tamás igazságügyi minisztériumi államtitkár felszólalása. *Országgyűlési Napló* 1992. május 26. A büntető jogszabályok módosításáról szóló törvényjavaslat általános vitája.

84 1993. évi XVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról, 47. §.

85 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, 204. §.

86 1993. évi XVII. törvény, 103. § (1) bekezdés.

87 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, 204. §.

88 Budapest főpolgármestere levele Kuncze Gábor belügyminiszternek, a Belügyminisztérium Rendészeti osztálya által a prostitúció jogi szabályozásáról kidolgozott, s a Fővárosi Önkormányzatnak véleményezésre megküldött koncepció tárgyában. (Budapest, 1995. október 16.) Forrás: *Replika* 21–22. sz. (1996. május) 13.

Három évvel később, 1998-ban, amikor a kormány törvényjavaslatot nyújtott be a prostitúcióval (például türelmi zónák és a védett övezetek kijelölésével) kapcsolatos közrendvédelmi szabályokról, ismét felvetődött a New York-i egyezmény felmondása – ezúttal a javaslatot benyújtó kormány részéről, elvetendő opcióként. A törvényjavaslathoz fűzött indoklás, miután méltatja a New York-i egyezmény szemléletét, majd taglalja, hogy miért nem bizonyult mégsem hatékony instrumentumnak a gyakorlatban (mert a részes államokban nem szűntek meg a prostitúció jelenségét eltető társadalmi-gazdasági tényezők), a következő stratégia megfontolására jut: „Nem lenne kívánatos az sem, ha a Magyar Köztársaság élne a bordélytilalom talaján álló Egyezmény 25. cikkelyében biztosított felmondás lehetőségével. Nemzetközi jogi szempontból ugyanis célszerűtlen volna, ha éppen az Európai Unióhoz csatlakozásunk időszakában mondanánk fel e nagy horderejű, jórészt a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ajánlásokat megfogalmazó Egyezményt.”⁸⁹

A türelmi zónák kijelölésével kapcsolatos vita azután még évekig folytatódott, ennek egyik állomása volt az Alkotmánybíróság 2001. januári döntése, amely alkotmányellenesnek minősített egy (a parlament által elfogadott, de még ki nem hirdetett) törvénymódosítást, amelynek értelmében a belügyminiszter magához vehette volna az önkormányzat rendeletalkotó szerepét türelmi zónák kijelölése végett.⁹⁰ Egy erre reagáló publicisztika szerzője – Juhász Géza prostitúcióellenes civil aktivista – azt kifogásolja, hogy a jogalkotási vita során pont a prostitúció mibenléte nem került napirendre, például a New York-i egyezményből való kilépés felvetésekor sem, és keserűen leszögezi: „Bíráói szerint az egyezmény prostitúciómentes ideái utópisztikusak, nem képesek számot vetni a prostitúció létezésével, és sehol a világon nem sikerült általuk megszüntetni a prostitúciót. Csakhogy az egyezményről nem állapítható meg, hogy nem vált volna be, hisz nem is vették komolyan. Csatlakozásunk, 1955 óta egyetlen olyan perc sem volt, amikor a magyar törvények megfelelték volna az egyezménynek.”⁹¹

Röviddel Magyarország európai uniós csatlakozása előtt ismét vita bontakozott ki a türelmi zónák körül. Földi Ágnes, a Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének vezetője egy 2003. novemberi rádióinterjúban így számolt be ennek egyik állomásáról: „e hónap ötödikén a Belügyminisztériumban voltunk egy egyeztető ülésen, ahol elég sokan vettek részt, és szinte az

89 T/5364. számú törvényjavaslat a prostitúció egyes közrendvédelmi szabályairól – Általános indoklás. Előadó: Kuncze Gábor belügyminiszter, Budapest, 1998. január.

90 2/2001. (I. 17.) AB határozat a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény módosításáról szóló, az Országgyűlés 2000. szeptember 5-ei ülésnapján elfogadott törvény 1. §-a alkotmányosságának tárgyában.

91 Juhász 2001.

esélyegyenlőség minisztériuma kivételével mindenki egyetértett abban a tényben, hogy a prostitúciót minden körülmények között rendezni kell, szabályos mederbe kell betereni, még akkor is, ha annak az lenne az ára, hogy a New York-i egyezményt részlegesen felmondaná a magyar állam.”⁹² Erre a kezdeményezésre reagálva az esélyegyenlőségi tárca nélküli miniszter, Lévai Katalin – három, egymástól eltérő politikai kötődésű női civil szervezettel közösen jegyzett – nyílt levélben fejezte ki álláspontját: „Felmondása esetén a magyar diplomácia az ENSZ legmagasabb fórumain kényszerülne folyamatos magyarázkodásra – és éppen ma, egy olyan időszakban, amikor a nők jogaival foglalkozó intézményekben a korábbinál jóval nagyobb presztízst értünk el. [...] nem csupán az ENSZ, de az Európai Unió, az Európa Tanács és az Amerikai Egyesült Államok kormánya is egész bizonyosan nehezményezne egy ilyen lépést.”⁹³

Az utóbbi évtizedekből még egy vonatkozó epizód említhető. 2011-ben döntött az Alkotmánybíróság a „bárca”-ügyben, amelyben az indítványozók azt állították, hogy a prostituáltak számára kiállítandó orvosi igazolásra vonatkozó 1999-es rendelet⁹⁴ ütközik a New York-i egyezmény egyik rendelkezésével, miszerint a részes államok „kötelesek az összes szükséges intézkedést megtenni minden hatályos törvény, szabályzat vagy igazgatási gyakorlat hatályon kívül helyezésére vagy eltörlésére, amely szerint a prostitúcióval foglalkozó vagy azazal gyanúsított személyek különleges nyilvántartásba tartoznak magukat vétetni, külön igazolvánnyal kell rendelkezniük, vagy különleges ellenőrzési vagy bejelentési előírások alá esnek”.⁹⁵ (Az ügyet azon alkotmányos rendelkezés sérelmére hivatkozva vitték az Alkotmánybíróság elé, miszerint „[a] Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját”.⁹⁶) Az Alkotmánybíróság az ügyben nem magának az orvosi vizsgálatnak a szükségességét vizsgálta, hanem az arról kiállítandó igazolást – amire a köznyelv a „bárca” kifejezést használja –, mivel az egyfajta okmánynak számít, és szerepel benne, hogy az illető prostituált, vagyis nyilvántartáshoz is vezet

92 Herczegh 2003.

93 Nemet mondunk a prostitúcióra! Nem értünk egyet a New York-i Egyezmény felmondásával, nem értünk egyet a prostitúció – s vele a legembertelenebb bűnözői körök – legalizálásával. Nyilatkozat, 2003. november 17. In: *Mi a baj a prostitúcióval? Szöveggyűjtemény 2001–2004*. Budapest, Prostitúció Nélküli Magyarországért Mozgalom. 45–46.

94 41/1999. (IX. 8.) EüM rendelet 1/2011. (I. 14.) AB határozat a prostituáltak részére kiadandó orvosi igazolásról.

95 1955. évi 34. törvényerejű rendelet, 2. § 6. cikk.

96 1949. évi XX. törvény – a Magyar Köztársaság Alkotmánya, 7. § (1).

– ezért a vonatkozó rendelet igazolványmintát tartalmazó mellékletét 2011. december 31-i hatállyal megsemmisítette.⁹⁷

A 2010-es években a civil szféra részéről a Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete (időközben a Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesülete – a nemzetközi trendek hatására⁹⁸ – erre változtatta a nevét) jelent meg időnként a médiában annak az álláspontnak az oldalán, miszerint Magyarországnak ki kellene lépnie a New York-i egyezményből, mert az „elavult”.⁹⁹

Összefoglalás és következtetések, a nemzetközi emberi jogi normák tágabb kontextusában

Magyarország és a New York-i egyezmény viszonyát vizsgálva először azt a kérdést vetettük fel, hogy milyen szerepet játszott hazánk az egyezmény létrejöttében. Első ránézésre kézenfekvőnek tűnhet a válasz, hogy közvetlenül semmilyen, hiszen a New York-i egyezményt több évvel azelőtt fogadták el, hogy Magyarország felvételt nyert az ENSZ-be. Ám a New York-i egyezmény nem a semmiből nőtt ki, hanem szerves folyamánya volt egy akkor már több mint fél évszázada zajló folyamatnak, amelynek mérföldköveit négy korábbi nemzetközi jogi szerződés jelentette (amelyekhez Magyarország annak idején mind csatlakozott): kettő az első világháború előtti, kettő pedig a Nemzetek Szövetsége által fémjelzett időszakban. Hogy pontosan milyen szerepet játszottak magyar politikusok vagy aktivisták, magyarországi szervezetek ezeknek a szerződéseknek a létrejöttében, annak vizsgálata szétfeszítette volna a jelen tanulmány kereteit. A Magyarország szerepét firtató kérdés viszont szarkasztikusan hangzó megállapításhoz vezethet: eleve annak, hogy ilyen nemzetközi szerződésekre egyáltalán szükség volt, Magyarország maga volt az egyik fő oka, tekintve a Magyarországról külföldre irányuló, prostitúciós célú emberkereskedelmet, ami már a 19. század második felében is problémát jelentett.

Ez a dinamika a második világháborút követő idősakra kétségtelenül megváltozott – a magyar nők külföldi prostitúciója alábbhagyott –, illetve az új geopolitikai helyzetben Magyarország nélkül folytatódott a Nemzetek Szövetsége égisze alatt elkezdett munka, és öltött testet a New York-i egyezményben. Ehhez azután Magyarország az ENSZ-tagfelvétel – illetve a nemzetközi elismertségre való törekvés – kontextusában csatlakozott az 1950-es évek derekán.

Ami a New York-i egyezmény hatásait illeti, az államszocializmus időszakában nem mutatkozott törekvés arra, hogy az egyezmény „betűjének” való

97 1/2011. (I. 14.) AB határozat a prostituáltak részére kiadandó orvosi igazolásról szóló 41/1999. (IX. 8.) EüM rendelet nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálata tárgyában.

98 A terminológiai kérdésekről részletesebben: Balogh–Juhász 2024.

99 Kurucz 2018.

puszta megfelelésen, például a bordélytartás tiltásán és a prostitúció elősegítőinek üldözésén túl a szellemiségét is foganatosítsa, az utóbbi alatt a prostitúció emberi jogi szemléletű – minden ember egyenlő értékén és méltóságán alapuló – elutasítását értve. Igaz, a hivatalos diskurzus szerint a prostitúció gyakorlatilag nem is létezett a szocialista Magyarországon – és ironikus módon pont ez volt a retorikai indokolása egy olyan jogi lépésnek, amelynek nincs ugyan kimutatható összefüggése a New York-i egyezményrel, eredményét tekintve mégis összhangban áll annak szellemiségével. Ez pedig nem más, mint a gyermektartási kötelezettségre vonatkozó szabályozás megváltoztatása 1952-ben, ami lényegében egyenlőbb helyzetbe hozta a prostituáltak gyermekeit, valamint fokozott felelősséget helyezett a kliensekre.

A rendszerváltás utáni időszakban a prostitúció mint jelenség olyannyira láthatóvá vált Magyarországon, hogy eltagadni senki sem próbálta. A vonatkozó törekvésekben olykor megjelent az egyezmény szellemiségének és rendelkezéseinek való megfelelés igénye (a prostituáltak tevékenységének dekriminalizálása, nyilvántartásba vételük tiltása), de a jelenség kezelésének lehetséges módjairól szóló vitákban az a körülmény, hogy részes állama vagyunk a New York-i egyezménynek, olykor az utcai prostitúció falak mögé (bordélyokba) terelésének technikai akadályaként jelent meg. Noha felmerült a kilépés – az egyezmény felmondása – is mint lehetőség, erre nem került sor, amelyben a stratégiai szempont – Magyarország megítélése nemzetközi szinten, illetve az Európai Unióban – is szerepet játszhatott, akárcsak az 1950-es években, a csatlakozáskor.

A New York-i egyezményben való részesség mindenestre valóban meggátolta azt, hogy Magyarországon a prostitúcióval kapcsolatban a „legalizációs” modell alakuljon ki, amelyhez a 21. században a „szexmunka”-megközelítés társul, vagyis az az elgondolás, miszerint a prostituáltak emberi méltóságát az szolgálja, ha megfelelő körülmények között „dolgozhatnak”, adott esetben bordélyban, szervezett formában. Ezzel szemben a New York-i egyezmény nem tiltja ugyan az egyéni prostitúciót, de „azzal, hogy az emberi méltóság ellen irányulónak deklarálja, kifejezi negatív értékítéletét”,¹⁰⁰ és összességében a prostitúció jelenségének felszámolását – abolícióját – tartja kívánatosnak.

Végezetül arra is szükséges kitérni, hogy a csatlakozás óta eltelt évtizedek alatt egy sor olyan nemzetközi jogi dokumentum jött létre, amelyek tárgyukat tekintve részben fedésben állnak a New York-i egyezményrel, és Magyarország számára ugyancsak kötelezőek – ugyanakkor hatékonyabban számon is kérhetőek. Rögtön ebben a körben említhető a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló, monitoringmechanizmussal megerősített, 1979-ben elfogadott ENSZ-egyezmény (CEDAW), amely szerint a részes államok „kötelesek minden megfelelő intézkedést megtenni, ideértve

100 Fehér 1994, 24.

a jogszabályalkotást is, abból a célból, hogy elfojtsák a nőkereskedésnek és a nők prostitúciós kizsákmányolásának minden formáját”.¹⁰¹ A nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezményhez kapcsolódó, az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló, 2000-ben elfogadott jegyzőkönyvhöz (palerói protokoll) ugyancsak csatlakozott Magyarország.¹⁰²

Európai szinten kulcsjelentőségű az Európa Tanács 2005-ös egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről (varsói egyezmény),¹⁰³ melynek végrehajtását a GRETA (Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings), vagyis az Emberkereskedelem Elleni Fellépés Szakértői Csoportja felügyeli, Magyarország vonatkozásában is. Az Európai Unió kontextusát illetően pedig kiemelkedő jelentőségű az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről és az áldozatok védelméről szóló 2011-es irányelv (amelyet – mint minden irányelvet – EU-tagállamként Magyarországnak is a hazai jogrend részévé kellett tennie).¹⁰⁴

Megjegyzendő, hogy a felsorolt jogi instrumentumok abban térnek el a New York-i egyezmény szellemiségétől, hogy nem magát a prostitúciót, csak annak bizonyos, problematikusnak ítélt formáit (prostitúciós célú emberkereskedelem, szexuális kizsákmányolás) kívánják felszámolni. A szűkebb fókusz, értelemszerűen, szélesebb körben való elfogadottságot eredményez: erre példa, hogy miközben az abolicionista szemléletű New York-i egyezmény részes államainak száma 82,¹⁰⁵ addig az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló paler-

101 1982. évi 10. törvényerejű rendelet, 6. cikk.

102 United Nations: Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15 November 2000, General Assembly resolution 55/25. Magyarországon kihirdette: 2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Pálmóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről.

103 Council of Europe: Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, 16.V.2005. Magyarországon kihirdette: 2013. évi XVIII. törvény az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről.

104 Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

105 Lásd: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=VII-11-a&chapter=7&clang=_en#1 (utolsó megtekintés: 2025. június 10.).

mói protokoll esetében ez a szám 185.¹⁰⁶ Érthető mindazonáltal, hogy a 21. században világszerte különös figyelmet kap a prostitúciós célú emberkereskedelem, hazánk pedig a 2000-es évek elejétől ismét jelentős „kibocsátó” országgént jelenik meg nemzetközi szinten, miközben a szexuális kizsákmányolás különböző formái Magyarország határain belül is jelen vannak.

Végezetül, ha összehasonlítjuk Magyarország viszonyát egyfelől a népszövegségi időszak végéig létrejött nemzetközi normákkal, másfelől az ENSZ égisze alatt elfogadott New York-i egyezményrel, az előbbiek esetében a formai megfelelésen túlmutató proaktivitást testesített meg Magyarország részéről a bordélyházak megszüntetését célzó jogi lépés 1927-ben, míg a New York-i egyezmény esetében a fejlemények és a döntéshozói megnyilvánulások hol cinikus, hol felszínes, hol kényszeredett hozzáállást tükröztek – a végrehajtás iránti elkötelezettséget csak ritka esetben.

Levéltári források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL)

Minisztertanácsi jegyzőkönyvek, 1944–1965, XIX-A-83-a.

Magyar ENSZ Társaság iratai, 1954–1987, P 2151-1 1956–1958.

Igazságügyminisztérium, Általános iratok, 1867–1944, K-579-D-2667. 3.

Feministák Egyesülete, Belföldi jogi személyek által írt levelek 1900–1949, P-999-5-No.557.

Felhasznált irodalom

[N. N.] 1955

[N. N.]: A prostitúció rendőri kérdései. *Rendőrségi Szemle* 3. évf. (1955) 6. sz. 508–518.

Acsády 2016

Acsády, Judit: Voices of peace and freedom. Contribution of International and Local Women’s Organizations to the UNSC Resolution 1325. In: *Gender Equality in Defence System: Accomplishments and Trends*. Szerk. Šaranović, Jovanka. Belgrade, Strategic Research Institute, 2016. 184–196.

Ambrus 2012

Ambrus István: Az üzletszerűség büntetőjogi megítélésének lehetséges irányairól. *Magyar Jog* 59. évf. (2012) 1. sz. 1–16.

Bácsalmási 2018

Bácsalmási Irén: Kísérlet a prostituáltak szocialista átnevelésére és büntetésére Magyarországon 1950–1960 között. *Korall* 19. évf. (2018) 71. sz. 103–123.

106 Lásd: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&clang=_en (utolsó megtekintés: 2025. június 10.).

Balogh–Juhász 2024

Balogh Lídia – Juhász Borbála: Viták a prostitúcióval kapcsolatos jogi modellekről: a terminológia jelentősége. *Magyar Jogi Nyelv* 8. évf. (2024) 2. sz. 12–23.

Békés 2019

Békés Csaba: *Enyhülés és emancipáció. Magyarország, a szovjet blokk és a nemzetközi politika 1944–1991*. Budapest, Osiris, 2019.

Berkovitch 1999

Berkovitch, Nitza: *From Motherhood to Citizenship: Women's Rights and International Organizations*. Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1999.

Betlen 1998

Betlen Anna: Törvény és prostitúció: Vitairat. *Szociológiai Figyelő* 2/2. évf. (1998) 1–2. sz. 111–123.

Betlen 2016

Betlen Anna: A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai a prostitúció és emberkereskedelem területén. In: *A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai*. Szerk. Juhász Borbála. Budapest, Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, 2016 (2. bőv. kiad.). 112–119.

Bíró 1933

Bíró Béla: *A prostitúció*. [Budapest], A Magyar kir. rendőrség szaktanfolyamainak kiadványa, 1933.

Blutman 2013

Blutman László: Nemzetközi szerződések „kihirdetése”: fogalmi zavar a közjogban. *Iustum Aequum Salutare* 9. évf. (2013) 4. sz. 185–203.

Bokorné 1976

Bokorné Szegő Hanna: *Az ENSZ helye a nemzetközi jogalkotásban*. Budapest, Akadémiai, 1976.

Bollobás 2023

Bollobás Enikő: Charlotte Perkins Gilman Magyarországon – És ami mögötte van (Elvhúság és „elvhűtlenség” egy életműben). In: *„So Far So Good” – Festschrift in Honour of Erzsébet Barát / Tanulmányok Barát Erzsébet köszöntésére*. Szerk. Kérchy Anna – Annus Irén. Szeged, SZTE BTK TNT Kutatócsoport, 2023. 43–57. <https://doi.org/10.14232/tntebbooks.1.2023.4>.

Farrior 1997

Farrior, Stephanie: The International Law on Trafficking in Women and Children for Prostitution: Making it Live Up to its Potential. *Harvard Human Rights Journal* Vol. 10 (1997) 213–255.

Fehér 1994

Fehér Lenke: Prostitúció – prostitúcióra kényszerítés – nőkereskedelem. *Acta Humana* 5. évf. (1994) 14. sz. 19–30.

Forrai 1998

Forrai Judit: A budapesti prostitúció szabályozásának kezdetei. In: *Egy nagyváros születése*. Budapest, BTM–BFL, 1998 (Tanulmányok Budapest Múltjából 27). 93–100.

Gallovich 1907

Gallovich Jenő: A leánykereskedelem. *Katholikus Szemle* 21. évf. (1907) 10. sz. 1028–1046.

Herczegh 2003

Herczegh Zsolt: [Interjú Földi Ágnessel, a Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének vezetőjével]. *Inforádió* (2003. november 20.). <https://www.nonprofit.hu/hirek/foldi-agnes-magyarorszag-prostitutaltak-erdekvedelmi-egyesületének-vezetője> (utolsó megtekintés: 2025. május 20.).

Hollán 2012

Hollán Miklós: *Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai*. Budapest, HVG-ORAC, 2012.

Juhász 2001

Juhász Géza: Egyezménykísérlet és nőgyűlölet. *Magyar Narancs* 13. évf. (2001. február 8.) 6.

Kálmán 1951

Kálmán Ernő: A magyarországi antivenereás küzdelemről. *Orvosi Hetilap* 92. évf. (1951) 28. sz. 886–892.

Kovács I. 2017

Kovács István: Jogharmonizáció vagy sem? Második rész: a New York-i Egyezmény, valamint a 2012. évi II. és a 1999. évi LXXV. törvény. *Acta Humana* 5. évf. (2017) 5. sz. 41–58.

Kovács I. 2020a

Kovács István: A társadalmi periféria szélén, avagy 70 éves az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában született nemzetközi egyezmény. In: *A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében*. Szerk. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2020 (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XXII.). 243–250.

Kovács I. 2020b

Kovács István: Prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények statisztikai elemzése a BSR tükrében – A prostitúció elősegítése. *Ügyészek Lapja* 27. évf. (2020) 6. sz. 45–58.

Kovács P. 2016

Kovács Péter: *Nemzetközi közjog*. Budapest, Osiris, 2016.

Kránitz 1998

Kránitz Mariann: A prostitúció és a szervezett bűnözés. *Rubicon* 9. évf. (1998) 6.

Kurucz 2018

Kurucz Adrienn: Örömlány, szexmunkás-vállalkozó vagy áldozat? – Mi a helyzet 68 évvel a New York-i Egyezmény után? *WMN.hu* (2018. március 21.) <https://wmn.hu/ugy/48430-oromlany-szexmunkas-vallalkozo-vagy-aldozat-mi-a-helyzet-68-evvel-a-new-york-i-egyezmény-utan> (utolsó megtekintés: 2025. május 18.).

Legg 2012

Legg, Stephen: „The Life of Individuals as well as of Nations”: International Law and the League of Nations’ Anti-Trafficking Governmentalities. *Leiden Journal of International Law* Vol. 25 (2012) 647–664. <https://doi.org/10.1017/S0922156512000325>.

Metykó 2017

Metykó Béla: „Az asszonyszívek diplomáciájának nagymestere”. Gróf Apponyi Albertné (1867–1942) élete a korabeli sajtó tükrében. In: *Jászsági Évkönyv 2017*. 77–91.

Nagy 2002

Nagy Sándor: Üzletszerű kéjelgés, garázdaság, közveszélyes munkakerülés – prostitúció és alkoholizmus. Ügyészeti jelentések az 1955. évi 17. tvr. budapesti végrehajtásáról. *ArchívNet* 2. (2002) 4.

Sebhelyi–Varga–Sabján 2016

Sebhelyi Viktória – Varga–Sabján Dóra: Az emberkereskedelem kérdésére adott szakpolitikai válaszok Magyarországon az Európai Unió iránymutatásainak tükrében. In: *A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai*. Szerk. Juhász Borbála. Budapest, Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, 2016 (2. bőv. kiad.). 120–162.

Sharp et al. 2017

Sharp, Ingrid – Acsády, Judit – Vukov, Nikolai: Internationalism, Pacifism, Transnationalism: Women’s Movements and the Building of a Sustainable Peace in the Post-War World. In: *Women Activists Between War and Peace: Europe, 1918–1923*. Eds. Ingrid Sharp – Matthew Stibbe. London, Bloomsbury, 2017. 77–122. <https://doi.org/10.5040/9781474205894.0010>.

Somogyi 1954

Somogyi Zsigmond: A nemibetegségek elleni küzdelemről. *Népszava* 82. évf. (1954) 130. sz. (június 3.) 4.

Szabó 1948

Szabó József: A szabadság új értelme. *Huszedik Század* 36. évf. (1948) 2. sz. 95–108.

Szekula 1934

Szekula Ágnes: Népszövetségi szemle. *Külügyi Szemle* 11. évf. (1934) 2. sz. 184–193.

Tamási 2015

Tamási Erzsébet: *Budapest – Prostitúció. A fővárosi utcai prostitúció rendészeti szempontú vizsgálata*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2015.

Tőtös 2023

Tőtös Áron: „A főváros kellős közepén ott fetreng a prostitúció”. A budapesti prostitúció topográfiaja (1873–1928). In: *Tanulmányok Budapest 150. és a Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program 30. születésnapjára*. Szerk. Kövér György. Budapest, Budapest Főváros Levéltára, 2023. 517–528.

Windt 2014

Windt Szandra: 2013, az emberkereskedelem elleni fellépés éve Magyarországon. *Belügyi Szemle* 62. évf. (2014) 1. sz. 58–74. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i1.pp58-74>.